

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ДО МАТЕРИНСТВА

PSYCHOLOGICAL READINESS OF UKRAINIAN YOUTH FOR MOTHERHOOD

Магдисюк Л. І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Демчук В. Б., методист відділення післядипломної освіти КЗВО «Волинський медичний інститут»

Mahdysiuk L. I., Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of Practical Psychology and Psychodiagnostics Volyn National University Lesya Ukrainka;

Demchuk V. B., Methodist of the Department of Postgraduate Education KZVO «Volyn Medical Institute»

Анотація. В статті досліджуються сучасні принципи підготовки і особливості формування психологічної готовності української молоді жінки до материнства. Окреслено ситуацію у державі стосовно реалізації материнської ролі, описано проблеми з якими стикається молодь, а саме, зниження статусу матері, зменшення потреби у жінок народжувати, що спричинене не характерною слов'янським народам трансформацією батьківських установок та позицій, психологічна не готовність до виконання нової ролі при активній її реалізації, що спричиняє нездорове виховання нових поколінь. Розкрито структуру психологічної готовності до материнства, типові функції матері та основні мотиви материнства. Описано наступні аспекти психологічної готовності до материнства: мотиваційний оціночний емоційний операційний регуляційний. Наголошено, що в юнацькому віці відбувається усвідомлення накопиченого досвіду взаємодії з власною матір'ю, формування образу своєї моделі материнства, з'являється бажання мати сім'ю, дітей, що є показником гармонійного формування материнської сфери жінки.

Ключові слова: психологічна готовність, молодь, материнство, аспекти психологічної готовності, батьківські установки, готовність.

Summary. The article investigates modern principles of preparation and features of formation of psychological readiness of the Ukrainian young woman for motherhood. The situation in the country regarding the realization of the mother's role is outlined, the problems faced by young people are described, namely, lowering the status of the mother, reducing the need for women to give birth, which is not typical of Slavic peoples transformation of parental attitudes and with its active implementation, which causes unhealthy upbringing of new generations. The structure of psychological readiness for motherhood, typical functions of the mother and the main motives of motherhood are revealed. The following aspects of psychological readiness for motherhood are described: motivational evaluative emotional operational regulatory. It is emphasized that in adolescence there is an awareness of the accumulated experience of interaction with their own mother, the formation of the image of their model of motherhood, there is a desire to have a family, children, which is an indicator of harmonious formation of the mother's sphere.

Keywords: psychological readiness, youth, motherhood, aspects of psychological readiness, parental attitudes, readiness.

Постановка проблеми. Враховуючи розвиток суспільства та період технологічного розвитку, важко прийняти розповсюджений характер стереотипного бачення ролі жінки у соціумі, яке вважає, що ключовою інтенцією жіночого існування повинне бути прагнення задовільнити потребу у вихованні підростаючого покоління, виконавши роль матері. Психологічна наука допускає можливість чисельних дискусій стосовно походження, особливостей реалізації феномену материнства, а також важливості виконання даної ролі жінкою.

Аналіз досліджень. Система освіти в Україні не передбачає виховання молоді у двох життєвоважливих сферах – статевому житті та підготовці до материнства і батьківства. Через це, на нашу думку, ситуація у державі стосовно реалізації материнської ролі стикається з такими проблемами, як зниження статусу матері, зменшення потреби у жінок народжувати, що спричинене не характерною слов'янським народам трансформацією батьківських установок та позицій, психологічна не готовність до виконання нової ролі при активній її реалізації, що спричиняє нездорове виховання нових поколінь.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дівчата не готові брати на себе відповідальність за нове життя, оскільки мотиваційна сфера не дозволяє перенести фокус на виконання нової ролі через те, що умови сьогодення змушують акцентувати увагу на власних проблемах реалізації у ході швидкого темпу розвитку, який і зможе доповнити сучасний ґештальт «повноцінного життя». Сьогодні молоддю реалізується роль матері (без потрібного рівня психологічної готовності) здебільшого через мотив потреби довести стереотипному суспільству, що вже у 20 дівчина може дозволити собі народити та

виховувати дитину. Зазвичай цей мотив посилюється у порівнянні дівчат із колишніми однокласницями, теперішніми знайомими тощо [3].

У структурі психологічної готовності до материнства за Т. Гур'яною можна виділити наступні аспекти [1]:

- 1) мотиваційний аспект – мотив народження дитини, відповідальність за його народження і виховання, відчуття обов'язку;
- 2) оціночний аспект – рефлексія власної підготовленості і відповідності себе в ролі матері оптимальному образу матері (механізм ідентифікації);
- 3) емоційний аспект – емоційне сприйняття ситуації материнства, що може характеризуватись як комфортна чи дискомфортна; пануючий фон настрою, що супроводжує вагітність і взаємодію з дитиною, задоволеність чи незадоволеність роллю матері;
- 4) операційний аспект – материнська компетентність: володіння способами, прийомом, знаннями, навичками, вміннями, необхідними для догляду за дитиною, уміння моделювати власну діяльність;
- 5) регуляційний аспект – саморегуляція жінки під час вагітності та після народження дитини при взаємодії з нею із урахуванням наступних факторів:
 - фактори, що обумовлюють динамічні характеристики трансформації способу життя (ригідність – флексибельність);
 - фактори, що зумовлюють рефлексивні можливості людини, що визначають участь самосвідомості в трансформації способу життя (внутрішній та зовнішній локус контролю) [1].

Готовність до виконання ролі материнства полягає в усвідомленні функцій та відповідальності за їх виконання, а також безпосередня їх реалізація. Г. Філіппова виділяє дві взаємопов'язані групи материнських функцій: видово-типові і специфічні культурні.

Видові типові функції матері включають в себе наступне [4; 5]:

1. забезпечення стимулюючого середовища для до- і післяпологового розвитку когнітивних і емоційних процесів;

2. забезпечення умов (у вигляді поділу діяльності з дитиною) для розвитку видової структури діяльності;

3. забезпечення умов для виникнення життєвих видово-типових потреб: необхідність емоційної взаємодії з дорослим, отримання позитивних емоцій від дорослого, залучення дорослого в сенсорно-практичну діяльність, необхідність оцінки дорослим своєї діяльності по задоволенню потреб і її результатів, когнітивних потреб і тощо, а також формування прив'язаностей;

4. забезпечення умов для розвитку типових для виду засобів рефлексії у вигляді формування комунікативних потреб як системи формування для поля комунікації;

5. забезпечення умов для розвитку мотиваційних механізмів.

Юне жіноцтво не націлене на реалізацію материнської ролі через недостатню умотивованість. Г. Філіппова виділяє наступні основні мотиви материнства [4; 5]:

- досягнення бажаного соціального

і вікового статусу (установка «я – доросла, незалежна жінка, яка займає певне положення в суспільстві і має право на правильне ставлення до себе в сім'ї і суспільстві»);

- задоволеність моделлю «повноцінного життя» (людина повинна і може мати певні речі, без яких його життя не є повним, не схожим на життя інших людей);
- бажання продовжувати себе і свою сім'ю (залишити в житті те, що також забезпечує це продовження – народжувати дітей, онуків, правнуків);
- реалізація своїх здібностей (виховання дитини, передача своїх знань і життєвого досвіду);
- компенсація власних життєвих проблем (аби дитина стала кращою, розумнішою, гарнішою, щасливішою мене, щоб отримати те, що мати не могла отримати в своєму житті);
- вирішувати життєві проблеми (укладати або зміцнювати шлюб, доводити собі і іншим, що «я можу народити і бути матір'ю»; рятувати себе від самотності; знайти помічника в старості);
- любов до дітей (найскладніший мотив, який полягає в радості спілкування з дитиною, інтерес до її внутрішнього світу, здатності і бажанні сприяти розвитку його індивідуальності, усвідомлення того, що дитина стане самостійною, «не моєю», полюбить інших, тощо);
- досягнення критичного віку для народження [4; 5].

Специфічні культурні функції складніше охарактеризувати. Мати виконує всі вищеперелічені видово-типові функції відповідно до наявної в її культурі моделі материнства, яка включає в себе не тільки

операційний склад і технологію догляду за дитиною, а й модель досвіду матері, її взаємини з дитиною і його функції, а також способи емоційного взаємодії з дитиною.

Таким чином, в юнацькому віці відбувається усвідомлення накопиченого досвіду взаємодії з власною матір'ю, формування образу своєї моделі материнства, з'являється бажання мати сім'ю, дітей, що є показником гармонійного формування материнської сфери жінки. Онтогенез розвитку материнської сфери в юнацькому віці вступає в один зі своїх основних етапів, коли психологічна готовність до материнства, наповнена певним досвідом, як особистісне новоутворення починає оформлятися в усвідомлені уявлення, образи свого майбутнього материнства. У зв'язку з цим дуже важливо, щоб ці уявлення про материнство не приймали деформований характер [2].

Висновки. Таким чином, можна дійти до висновку, що різні обставини створюють для кожної дівчини дуже індивідуальні, неповторні умови для мотивації народження дитини. Але не завжди умотивоване рішення народжувати і виховувати дитину переплітається із повноцінною психологічною готовністю до виконання цієї ролі. Більше того, помічається тенденція, що сучасна молодь стає все менш умотивованою спланувати та із готовністю підходити до материнства, оскільки є сконцентрованою, у першу чергу, на власній професійній реалізації. Недостатня мотивація та відчуття неготовності блокують емоційне прийняття дитини матір'ю, що вкрай необхідне, тому що є показником безумовної любові, особистісного інтересу матері до внутрішнього суб'єктивного світу свого малюка, до його розвитку і майбутніх змін, а це, в свою чергу, дозволяє виховати психологічно здорове покоління.

Список використаних джерел

1. Гурьянова Т.А. Психологическая готовность к материнству как динамическое системно-структурное образование. Ползуновский вестник. 2005. №3. С. 35 – 44.
2. Магдисюк Л. І. Фактори, що обумовлюють психологічну готовність молоді до шлюбно-сімейних відносин. Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka № 52 (02/2020): Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading group». 2020. S. 67-70.
3. Психологія молодої сім'ї : монографія / Р. П. Федоренко, М. І. Мушкевич, Т. І. Дучимінська, Л. І. Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 392 с.
4. Филиппова Г. Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии. Вопросы психологии. 2001. №2. С. 22 – 36.
5. Филиппова Г. Г. Психология материнства: учебное пособие. Москва : Изд-во Ин-та психотерапии, 2002. 240 с.